

WERELDKERKDOCUMENTEN 40

MENSELIJKE
BROEDERLIJKHEID

VOOR WERELDVREDE
EN SAMENLEVEN

GROOTIMAM AHMAD AL-TAYYEB
EN PAUS FRANCISCUS

COLOFON:

FOTO KAFT: © Belga Image

ONTWERP & LAY-OUT:

Licap, Guimardstraat 1, 1040 Brussel

D/2019/0279/011

ISBN 978-94-6196-177-8

VERTALING:

Bisschoppenconferentie van België

VOORWOORD

Het geloof zet gelovigen ertoe aan om in de ander een broer te zien die gesteund en bemind moet worden. Het geloof in God die het universum, de schepselen en alle mensen – gelijkwaardig door zijn barmhartigheid – geschapen heeft, roept de gelovigen op om deze menselijke broederlijkheid tot uitdrukking te brengen door de schepping en het hele universum te behoeden en door alle mensen, vooral de meest noodlijdenden en armen, te ondersteunen.

Deze transcendente waarde lag aan de basis van verschillende ontmoetingen waarop we in een broederlijke en vriendschappelijke sfeer, de vreugde, het verdriet en de problemen van onze hedendaagse wereld gedeeld hebben. Denk maar aan de wetenschappelijke en technologische vooruitgang, therapeutische verworvenheden, het digitale tijdperk, de massamedia en de communicatiemogelijkheden. Maar we hebben ook nagedacht over armoede, oorlogen, de ellende van zoveel broeders en zusters in verschillende delen van de wereld als gevolg van wapenwedloop, sociaal onrecht, corruptie, ongelijkheid, moreel verval, terrorisme, discriminatie, extremisme en vele andere oorzaken.

Uit deze voorbije broederlijke en oprechte uitwisselingen en uit de ontmoeting vol van hoop op een stralende toekomst voor alle mensen, is de idee voor dit “Document over de *menselijke broederlijkheid*”

geboren. Het is een oprecht en ernstig doordacht document dat een gemeenschappelijke uitdrukking van onze goede en welgemeende verlangens wil zijn. Het is bedoeld om allen die het geloof in God en het geloof in *de menselijke broederlijkheid* in hun hart dragen uit te nodigen om zich te verenigen en samen te werken. Dit document kan voor de toekomstige generaties als leidraad dienen om een cultuur van wederzijds respect te bevorderen, in het besef dat de grote goddelijke genade alle mensen tot broeders maakt.

DOCUMENT

In naam van God die alle mensen met gelijke rechten, plichten en waardigheid geschapen heeft en die hen opgeroepen heeft om als broeders samen te leven, de aarde te bevolken en daarin de waarden van goedheid, naastenliefde en vrede uit te dragen.

In naam van het onschuldige menselijke leven dat God verboden heeft te doden, en bevestigend dat al wie één mens doodt daarmee eigenlijk de hele mensheid doodt en dat al wie één mens redt daarmee eigenlijk de hele mensheid redt.

In naam van de armen, noodlijdenden, behoeftigen en uitgestotenen die God ons opdraagt te helpen omdat dit een plicht is voor alle mensen en vooral voor alle rijke en welstellende mensen.

In naam van wezen, weduwen, vluchtelingen en van alle mensen die uit hun huizen en van hun land verdreven zijn; in naam van alle slachtoffers van oorlogen, vervolgingen en onrecht; in naam van alle zwakken, van al wie in angst leven, van krijgsgevangenen en van hen die overal ter wereld gefolterd worden, zonder enig onderscheid.

In naam van volkeren die hun veiligheid, vrede en mogelijkheid tot samenleven verloren hebben en slachtoffers van verwoesting, rampspoed en oorlog zijn geworden.

In naam van de *menselijke broederlijkheid* die alle mensen omarmt, verenigt en een gelijke waardigheid geeft.

In naam van deze *broederlijkheid* die verscheurd wordt door politieke systemen, gekenmerkt door extremisme en verdeeldheid, door systemen van ongebreideld winstbejag en door afschuwelijke ideologische tendensen die het handelen en de toekomst van mensen manipuleren.

In naam van de vrijheid die God aan alle mensen gegeven heeft door hen als vrije mensen te scheppen en hen daarmee te onderscheiden.

In naam van de gerechtigheid en de barmhartigheid die fundamenteën van voorspoed en hoekstenen van het geloof zijn.

In naam van alle mensen van goede wil, die overal ter wereld aanwezig zijn.

In naam van God en van alles wat tot nu toe gezegd is, verklaren Al-Azhar al-Sharif en de moslims van Oost en West, samen met de katholieke Kerk en de katholieken van Oost en West, hierbij te kiezen voor de cultuur van de dialoog als weg, voor gemeenschappelijke samenwerking als gedragsregel en voor wederzijds begrip als methode en norm.

Wij die geloven in God, in de laatste ontmoeting met Hem en in zijn oordeel, vragen – vanuit onze religieuze en morele verantwoordelijkheid en door middel van dit document – aan onszelf en aan de wereldleiders, de architecten van de internationale politiek en de wereldeconomie, om onvermoeibaar samen te werken om de cultuur van verdraagzaamheid en van samenleven in vrede te verspreiden; om elke mogelijke kans te grijpen om een einde te maken aan het vergieten van onschuldig bloed, oorlogen, conflicten, aantasting van het milieu en de culturele en morele achteruitgang die de wereld momenteel doormaakt.

Wij roepen intellectuelen, filosofen, religieuze leiders, kunstenaars, mediaprofessionals en mannen en vrouwen uit de culturele wereld op om de waarden van vrede, gerechtigheid, goedheid, schoonheid, menselijke broederlijkheid en het samenleven te herontdekken en om het belang van deze waarden als ankers voor het heil van alle mensen te bevestigen en overal te bevorderen.

Deze verklaring, gebaseerd op een grondige reflectie op onze hedendaagse realiteit, die haar successen waardeert en solidair is met haar lijden, tegenslagen en rampen, gelooft met overtuiging dat een van de belangrijkste oorzaken van de crisis van de moderne wereld gelegen is in een verdoofd menselijke geweten en een afstand nemen van religieuze waarden, alsook in het allesoverheersend individualisme en in materialistische filosofieën die de menselijke persoon vergoddelijken en wereldse en materiële waarden vooropstellen in plaats van de hoogste transcendentie principes.

Wij erkennen de positieve stappen die onze moderne beschaving op het gebied van wetenschappen, technologie, geneeskunde, industrie en welzijn, vooral in de ontwikkelde landen heeft gezet. Niettemin willen we benadrukken dat er, samen met deze grote en gewaardeerde historische vooruitgang, sprake is van een morele achteruitgang die het internationale handelen beïnvloedt en de spirituele waarden en het verantwoordelijkheidsgevoel verzwakt. Dit alles draagt bij tot het algemene gevoel van frustratie, eenzaamheid en wanhoop, waardoor velen in een maalstroom van atheïstisch, agnostisch of religieus extremisme terechtkomen, of in een blind fundamentalisme dat uiteindelijk tot vormen van afhankelijkheid en individuele of collectieve zelfvernietiging leidt.

De geschiedenis bevestigt dat het religieuze en nationale extremisme en ook de onverdraagzaamheid in de wereld, zowel in het Westen als het Oosten, hebben geleid tot wat we de tekenen van een *versnipperde Derde Wereldoorlog* zouden kunnen noemen. In verschillende delen van de wereld en in veel tragische omstandigheden zijn deze tekenen pijnlijk duidelijk geworden, zoals in die situaties waarin het juiste aantal slachtoffers, weduwen of wezen onbekend is. Daarnaast zijn er andere gebieden die zich voorbereiden om het toneel van nieuwe conflicten te worden, waar zich spanningshaarden aan het vormen zijn en waar wapens en munitie opgestapeld worden. Dit alles gebeurt in een mondiale context, overschaduwd door onzekerheid, teleurstelling en angst voor de toekomst en beheerst door kortzichtige economische belangen.

Wij bevestigen ook dat de grote politieke crisissen, situaties van onrecht en gebrek aan een eerlijke verdeling van de natuurlijke hulpbronnen - waarvan slechts een rijke minderheid profiteert ten koste van de meerderheid van de wereldbevolking - een enorm aantal zieken, noodlijdenden en doden voortgebracht hebben en nog steeds voortbrengen. Dit heeft catastrofale crisissen tot gevolg, waarvan verschillende landen, ondanks hun natuurlijke rijkdommen en de vindingrijkheid van hun jonge generaties, het slachtoffer zijn. Er heerst een onaanvaardbaar internationaal stilzwijgen over deze crisissen die miljoenen kinderen, die door armoede en ondervoeding al tot op het bot uitgemergeld zijn, doen sterven van honger.

In deze context is het duidelijk dat het gezin, als fundamentele kern van de samenleving en de mensheid, van essentieel belang is om kinderen geboren te laten worden, groot te brengen, op te voeden en hen een degelijke morele basis en familiale bescherming te bieden. De instelling van het gezin aanvallen, het gezin minachten of zijn belangrijke rol in twijfel trekken, is één van de gevaarlijkste kwalen van onze tijd.

Wij onderstrepen ook hoe belangrijk het is om het ontwaken van het religieuze gevoel te versterken en dat het nodig is om dit bewustzijn in de harten van de nieuwe generaties door een gezonde opvoeding, instemming met morele waarden en degelijk godsdienstonderricht te verlevendigen. Op deze manier kan men de confrontatie met individualistische, egoïstische en conflictueuze tendensen aangaan, en ook radicalisme en blind extremisme in alle vormen en uitingen aanpakken.

Het eerste en belangrijkste doel van de godsdiensten is om in God te geloven, Hem te eren en alle mensen op te roepen om te geloven dat dit universum afhankelijk is van een God die het bestuurt. Hij is de Schepper die ons met zijn goddelijke wijsheid gevormd heeft en ons het leven gegeven heeft om het te behoeden. Niemand heeft het recht om dit geschenk naar eigen goeddunken weg te nemen, te bedreigen of te manipuleren. Integendeel, iedereen moet dit geschenk van het leven van het begin tot aan zijn natuurlijke dood beschermen. Daarom veroordelen wij alle levensbedreigende praktijken zoals genocide, terroristische aanslagen, gedwongen verhuizingen, handel in menselijke organen, abortus, euthanasie en het beleid dat deze praktijken ondersteunt.

Bovendien verklaren wij vastberaden dat godsdiensten nooit mogen aansporen tot oorlog, haatgevoelens, vijandigheid of extremisme noch mogen oproepen tot geweld of bloedvergieten. Deze tragedies zijn het gevolg van het afwijken van religieuze leerstellingen, politiek misbruik van godsdiensten of interpretaties van bepaalde religieuze groeperingen, die in de loop van de geschiedenis hun invloed op de religieuze gevoelens van mensen hebben misbruikt. Zo zetten ze mensen aan tot daden die niets met de waarheid van de godsdienst te maken hebben, maar alles met kortzichtige wereldse politieke en economische doeleinden. Daarom vragen wij alle betrokkenen om te

stoppen godsdiensten te gebruiken om op te roepen tot haat, geweld, extremisme en blind fanatisme en om de naam van God niet langer te gebruiken om moord, verbanning, terrorisme en onderdrukking te rechtvaardigen. Wij vragen dit op basis van ons gemeenschappelijke geloof in God die mensen niet geschapen heeft om elkaar te vermoorden of te bestrijden noch om gefolterd of vernederd te worden in hun leven en hun levensomstandigheden. God, de Almachtige, hoeft door niemand verdedigd te worden en wil niet dat zijn naam gebruikt wordt om mensen te terroriseren.

In overeenstemming met eerder verschenen *Internationale documenten* die het belang van de rol van de godsdiensten in het tot stand komen van de wereldvrede beklemtoonden, bevestigt dit document wat volgt:

- De sterke overtuiging dat de ware leer van godsdiensten een uitnodiging is om in waarden van vrede verankerd te blijven; om waarden van wederzijds begrip, *menselijke broederlijkheid* en samenleven te verdedigen; om wijsheid, gerechtigheid en naastenliefde te herstellen en het religieuze bewustzijn bij jongeren te verlevendigen, om nieuwe generaties te beschermen tegen het overheersende materialistische denken, de gevaarlijke politiek van hebzucht, ongebreidelde winst en onverschilligheid, die op de wet van de kracht en niet op de kracht van de wet gebaseerd zijn.
- Vrijheid is een recht van ieder mens: iedereen geniet de vrijheid van geloven, denken, meningsuiting en handelen. Het pluralisme en de diversiteit van godsdienst en kleur, geslacht, ras en taal heeft God gewild in al zijn wijsheid waarmee Hij de mens geschapen heeft. Deze goddelijke wijsheid is de bron van waaruit het recht op vrijheid van geloof en vrijheid om anders te zijn voortvloeit. Daarom veroordelen wij het feit dat mensen gedwongen worden om een

bepaalde godsdienst of cultuur aan te hangen of dat ze een culturele levenswijze die anderen niet aanvaarden, opgelegd krijgen.

- Gerechtigheid op basis van barmhartigheid is de weg naar een waardig leven waarop ieder mens recht heeft.
- Dialoog, begrip, de brede bevordering van een cultuur van verdraagzaamheid, aanvaarding van de ander en in vrede samenleven zouden in grote mate kunnen bijdragen tot het verminderen van veel economische, sociale, politieke en ecologische problemen die een groot deel van de mensheid teisteren.
- De dialoog tussen gelovigen bestaat in het elkaar ontmoeten in de uitgestrekte ruimte van gemeenschappelijke spirituele, menselijke en sociale waarden; in het zich engageren om de hoogste morele deugden die de godsdiensten nastreven te verspreiden en ook in het vermijden van nutteloze discussies.
- De bescherming van gebouwen voor de eredienst – tempels, kerken en moskeeën – is een verplichting die door de godsdiensten, menselijke waarden, wetten en internationale overeenkomsten gewaarborgd wordt. Elke poging om gebedshuizen aan te vallen of te bedreigen met aanslagen, explosies of vernietiging is een afwijking van de leer van de godsdiensten alsook een duidelijke schending van het internationaal recht.
- Terrorisme is afschuwelijk, het bedreigt de veiligheid van mensen, of ze nu in het Oosten of Westen, het Noorden of Zuiden wonen en het zaait paniek, terreur en pessimisme. Maar dat is niet te wijten aan de godsdienst, zelfs als terroristen godsdienst op die manier proberen te misbruiken. Het is eerder een gevolg van een opeenstapeling van verkeerde interpretaties van religieuze

teksten en van politiek beleid dat gelinkt is aan hongers, armoede, onrecht, onderdrukking en arrogantie. Daarom is het noodzakelijk om terroristische bewegingen niet langer te financieren, van wapens of strategieën te voorzien, en af te zien van pogingen om hun bestaan te rechtvaardigen of media-aandacht te geven. Want dit alles kan beschouwd worden als internationale misdaden die de veiligheid en de wereldvrede bedreigen. Dit terrorisme moet in al zijn vormen en uitingen veroordeeld worden.

- Het *burgershipsconcept* is gebaseerd op de gelijkheid van rechten en plichten op grond waarvan iedereen tot zijn recht kan komen. Daarom moeten wij ons engageren om in onze samenlevingen het concept van *volwaardig burgerschap* in te voeren en af te zien van het discriminerend gebruik van de term *minderheden*, wat kan leiden tot gevoelens van eenzaamheid en minderwaardigheid. Het verkeerd gebruik ervan maakt de weg vrij voor vijandschap en meningsverschil; het maakt de verworvenheden en religieuze en burgerlijke rechten van sommige burgers ongedaan, die op die manier gediscrimineerd worden.
- Goede relaties tussen het Westen en het Oosten zijn onbetwistbaar noodzakelijk voor allebei. Ze mogen niet genegeerd of verwaarloosd worden, want vruchtbare uitwisselingen en dialoog kunnen elkaars cultuur verrijken. Het Westen kan in het Oosten remedies vinden voor die geestelijke en religieuze kwalen die door een heersend materialisme veroorzaakt worden. En het Oosten kan in de westerse beschaving veel elementen vinden die kunnen helpen om zich te verlossen van zwakte, verdeeldheid, conflict en wetenschappelijke, technologische en culturele achteruitgang. Het is belangrijk om aandacht te besteden aan religieuze, culturele en historische verschillen die een vitaal onderdeel zijn van de vormgeving van het karakter, de cultuur en de beschaving van

het Oosten. Het is ook van belang om de algemene en gemeenschappelijke mensenrechten te versterken om zo bij te dragen aan een waardig leven voor alle mensen in het Westen en het Oosten, waarbij de politiek van twee snelheden vermeden wordt.

- Het is van essentieel belang dat het recht van de vrouw op onderwijs, werk en uitoefening van haar eigen politieke rechten erkend wordt. Daarnaast moeten we ons inspannen om haar te bevrijden van historische en sociale druk die indruist tegen de beginselen van haar geloof en waardigheid. Het is ook noodzakelijk om vrouwen te beschermen tegen seksuele uitbuiting en tegen het behandeld worden als koopwaar, middel tot plezier of financieel gewin. Daarom moeten we een einde maken aan alle onmenselijke en vulgaire praktijken die de waardigheid van de vrouw aantasten en moeten we werken aan de wijziging van de wetten die vrouwen beletten ten volle van hun rechten te genieten.
- De bescherming van de fundamentele rechten van kinderen om op te groeien in een familiaal milieu, om voedsel, onderwijs en zorg te ontvangen, is een plicht van het gezin en van de samenleving. Deze rechten moeten gegarandeerd en beschermd worden zodat geen enkel kind waar ook ter wereld ze moet missen of ze geweigerd kan worden. Alle praktijken die de waardigheid en de rechten van kinderen schenden, moeten veroordeeld worden. Het is ook van belang te waken over de gevaren waaraan ze blootgesteld zijn – vooral in de digitale wereld – en om het misbruik van hun onschuld en elke schending van hun jeugd als een misdad te beschouwen.
- De bescherming van de rechten van bejaarde, zwakke of onderdrukte mensen of van mensen met een handicap is een religieuze en sociale plicht, die door een strikte wetgeving en de toepassing

van de desbetreffende internationale verdragen gewaarborgd en beschermd moet worden.

Daartoe leggen de katholieke Kerk en Al-Azhar, door hun onderlinge samenwerking, deze verklaring af en beloven zij dit document aan autoriteiten, invloedrijke leiders, religieuze verantwoordelijken over heel de wereld, regionaal en internationaal bevoegde organisaties, maatschappelijke en burgerlijke organisaties, religieuze instellingen en vooraanstaande denkers over te maken. Verder engageren zij zich om de principes van deze verklaring op alle regionale en internationale niveaus bekend te maken en vragen zij om deze principes in beleidsopties, besluiten, wetteksten, studieprogramma's en communicatiemateriaal op te nemen.

Al-Azhar en de katholieke Kerk vragen dat dit document in alle scholen, universiteiten, onderwijs- en opleidingsinstituten het vertrekpunt voor onderzoek en reflectie wordt om zo nieuwe generaties te helpen het goede en de vrede uit te dragen en de rechten van de onderdrukten en de minstbedeelden overal te verdedigen.

Tot slot hopen we dat:

deze verklaring een uitnodiging wordt tot verzoening en broederlijkheid onder alle gelovigen, maar ook onder gelovigen en niet-gelovigen en onder alle mensen van goede wil;

deze verklaring een oproep kan zijn aan elk oprecht geweten dat afschuwelijk geweld en blind extremisme verwerpt; een oproep aan hen die waarden als verdraagzaamheid en broederlijkheid, die door de godsdiensten uitgedragen en aangemoedigd worden, koesteren;

deze verklaring mag getuigen van de grootsheid van het geloof in God die verdeelde harten verenigt en de menselijke ziel verheft;

deze Verklaring een teken mag zijn van de nauwe verbondenheid tussen Oost en West, Noord en Zuid, en tussen allen die geloven dat God ons geschapen heeft om elkaar te begrijpen, met elkaar samen te werken en te leven als broeders en zusters die van elkaar houden.

Dit is wat wij hopen en nastreven met als doel het vinden van een universele vrede waarvan alle mensen in dit leven zouden kunnen genieten.

Abu Dhabi, 4 februari 2019

Paus Franciscus

Grootimam Ahmad Al-Tayyeb

IN DE REEKS WERELDKERKDOCUMENTEN
ZIJN AL VERSCHENEN:

1. Gaudete in Domino: over de christelijke vreugde..... € 0,61
2. Persona humana:
enkele vraagstukken i.v.m. de seksuele ethiek..... € 0,50
3. Evangelii nuntiandi:
over de evangelisatie in de moderne wereld..... uitverkocht
4. De katholieke school: document van de heilige congregatie
voor de katholieke opvoeding..... € 0,74
5. Redemptor hominis: de Verlosser van de mens..... € 1,37
6. Brief van Joannes Paulus II aan alle bisschoppen en alle priesters
(Witte Donderdag 1979) € 0,87
7. Catechesi tradendae: over de catechese in onze tijd € 2,48
8. Over het mysterie en de verering van de H. Eucharistie:
brief van Joannes Paulus II aan alle bisschoppen van de Kerk
(Witte Donderdag 1980) € 1,00
9. Dives in misericordia: over de barmhartigheid van God..... € 1,37
10. Laborem exercens: over de arbeid van de mens € 1,76
11. Familiaris consortio: het gezin..... € 2,48
12. Salvifici doloris: het lijden..... € 1,48
13. Reconciliatio et paenitentia: over de verzoening en de boete
in de zending van de Kerk in deze tijd..... € 2,98
14. Libertatis conscientia:
instructie over de christelijke vrijheid en de bevrijding..... € 2,13
15. Dominum et vivificantem: over de Heilige Geest
in het leven van de Kerk en de wereld..... uitverkocht

16. Redemptoris Mater: over de Heilige Maagd Maria
in het leven van de pelgrimerende Kerk € 2,48
17. Sollicitudo rei socialis: de sociale zorg van de Kerk € 2,23
18. Mulieris dignitatem:
de waardigheid en de roeping van de vrouw uitverkocht
19. Christifideles laici: de roeping en de zending van de leken
in de Kerk en in de wereld € 3,47
20. Redemptoris missio:
de blijvende geldigheid van de missie-opdracht € 3,22
21. Centesimus annus: de honderdste verjaardag
van de encycliek Rerum novarum € 3,22
22. Pastores dabo vobis: de vorming van de priesters
in de huidige omstandigheden € 4,71
23. Veritatis splendor: over enkele fundamentele kwesties
van de kerkelijke moraal € 4,46
24. Tertio millennio adveniente: over de voorbereiding
op de viering van het Jubileumjaar 2000 € 1,98
25. Evangelium vitae: het Evangelie van het leven € 5,46
26. Ut unum sint: mogen zij één zijn € 4,71
27. Vita consecrata: het godgewijde leven uitverkocht
28. Novo millennio ineunte:
bij de aanvang van het nieuwe millennium € 2,48
29. Ecclesia de eucharistia: de Kerk leeft van de Eucharistie € 3,00
30. Deus Caritas est: God is Liefde € 3,00

31. Spe salvi	€ 3,00
32. Caritas in veritate	€ 3,50
33. Lumen Fidei	€ 4,50
34. Evangelii gaudium	€ 11,00
35. Laudato Si'	€ 11,50
36. Amoris Laetitia	€ 11,50
37. Misericordia et misera	€ 2,95
38. Wees blij & juich. Gaudete et exsultate.....	€ 6,80
39. Overwegingen voor een ethische onderscheiding..... in het huidige economische en financiële systeem	€ 4,00

